

FM-soundprocessors

Testdag

Het was weer een geslaagde happening. De tweede editie van de processing meetdag georganiseerd door Twentse etherpiraten. Een paar honderd radiofreaks uit heel Nederland speedden zich op een zonnige zondag in december naar Oost-Nederland om bekende werkpaarden en nieuwe kleinoden op soundprocessing gebied te horen

Medeorganisator Arjan Brinks luistert geconcentreerd naar één van de FM-processors.

Zondag 10 december 2006 stond al maanden van te voren in de agenda's van etherpiraten, radiotechnici en freaks van soundprocessing. De tweede processing meetdag zou worden gehouden. Dit voorjaar vond er in besloten kring de eerste editie plaats waardoor het enthousiasme voor een tweede editie met alle benodigde meetapparatuur snel groeide. Bij etherpiraten in met name Twente is soundprocessing het laatste jaar een hot item. Bijna iedere regelmatige draaiende illegale radiozender gebruikt wel enige vorm van soundprocessing. Waren een tijdje geleden de analoge FM-processor Combinator/MDX8000 van Behringer en de digitale Ultradyne DSP9024 erg populair in piratenland en nog veel lokale omroepen, deze apparaten worden langzaam maar zeker verdrongen door echte broadcastprocessors waarbij in het piratenwereldje de 3FM en FM van Omnia in de meerderheid zijn. Bij radiopiraten buiten Twente begint soundprocessing ook te leven, hoewel hier nog vaak breedbandcompressors worden gebruikt.

Frequentiezwaai

Voor veel lokale omroepen en etherpiraten is het veelal onbekend of hun soundprocessor wel binnen het Stokkemasker blijft en of er niet meer luidheid te behalen valt. Meetapparatuur om de frequentiezwaai te meten is erg kostbaar. De processing meetdag gaf hen de mogelijkheid om de bewuste soundprocessor helemaal door te meten aan de hand van een zes minuten durende muziekmix met allerlei moeilijk te processen platen. Een aantal deskundigen beoordeelde de soundprocessor aan de hand van een waslijstje van punten. De belangstelling voor het evenement was groot. De intekenlijst voor apparatuur was al snel volgeboekt. Orban-vertegenwoordiger Peter van Beusekom en Gert Voogd van Pro FM Solutions, importeur van diverse merken soundprocessors, verleenden hun medewerking. Klankverbetersaars van Omnia en Orban stonden veelvuldig in het lijstje, evenals low-budget apparatuur van Behringer en de DSPX-reeks van nieuwkomer Broadcast Warehouse. In

een feesttent op het Twentse platteland was het een gaan en komen van allerlei apparaten, vaak netjes ingebouwd in een professionele 19-inch behuizing. Een conclusie trekken naar aanleiding van zo'n uitgebreide luistersessie is onmogelijk. De klank is een kwestie van smaak. Wel waren er enkele opvallende zaken.

Behringer-dozen voldoen niet aan de specificaties voor FM-radio, met uitzondering van een aangepaste MDX8000. Met de Compellor van Aphex als leveler en met een stereocoder met eindclippers is met de MDX8000 binnen het Stokkemasker zelfs een redelijke luidheid te halen. De vraag is dan interessant of de aanschaf van een echte digitale processor niet een beter en zelfs goedkoper alternatief is. Tweedehands via websites of nieuw. Vooral nieuwkomer Broadcast Warehouse met de DSPXmini is met een prijs van net boven de duizend euro al heel betaalbaar. Deze vierbandprocessor heeft bovendien een ingebouwde stereocoder aan boord. De klank van de DSPX-reeks was de grote verrassing van de dag. Gehoormatig ging dit richting de twee gevestigde namen en vaak heel wat beter dan een combinatie van analoge apparatuur. Bovendien bleef de DSPX strak binnen de 75 kHz zwaai. Een hele prestatie, want het is niet eenvoudig gebleken om een goed klinkende digitale processor te fabriceren die zich ook nog aan de technische eisen houdt. De dbMax van TC Electronics viel gena-

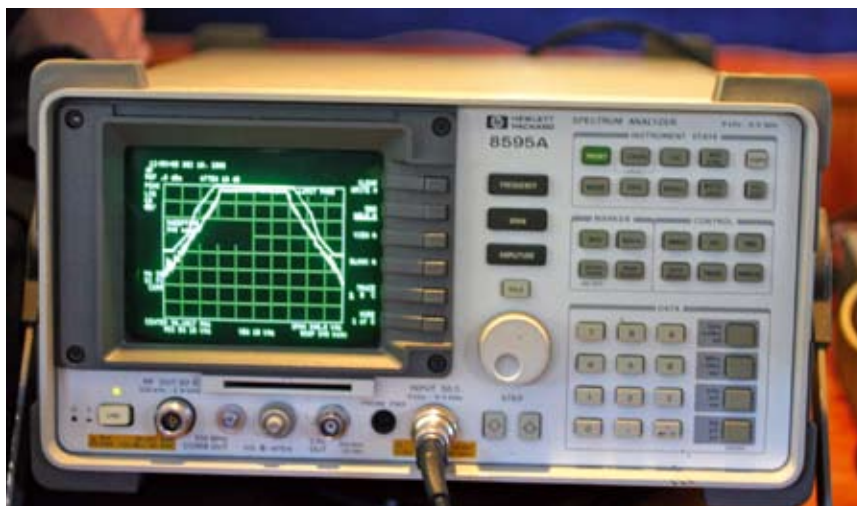
deloos door de mand, zowel qua klank als specs. Dit apparaat is bij veel lokale omroepen in gebruik, maar is niet echt een vooruitgang.

Voorzet

Daarom biedt de werkwijze van de radiozendpiraten die er wel in slagen een fatsoenlijk geluid voor te brengen voor veel lokale omroepen, met weinig of niet bevredigende soundprocessing, wel enige houvast. Op bijvoorbeeld Ebay worden geregeld tweedehands Omnia's en Orbans aangeboden waar zich dan een legertje zendpiraten opstort, zo legden de piraten openlijk uit. De prijs is desondanks heel acceptabel. Vooral de 3FM of Junior van Omnia en 2200 en 8100 van Orban zijn interessant geprijsd. Met een voorzet in de vorm van een Compellor of digitale multibandcompressor van bijvoorbeeld TC Electronic is dan geluid te creëren die qua klankeigenschappen en luidheid tegen de uit-

breide Omnia's en Orbans aanleunt. Opvallend is dat ook de good-old Innovonics-250 gaf nog een prima geluid gaf waar menig bezoeker warm voor liep. Een van de twee geteste analoge vijfbandprocessors van Inovonics had wel wat moeite om binnen de 75 kHz zwaai te blijven zodat een eindlimiter geen overbodige luxe meer is.

Het op elkaar afstemmen van verschillende compressors vereist wel enige vakkennis. Zo klonk een setje met de Inovonics gevolgd door de DSPmini zelfs minder goed dan een stand-alone DSPmini. Verrassing van de dag was misschien wel de befaamde analoge Optimod 8100 van Orban met de voorzet XT2. Dit apparaat deed menig hart sneller slaan en buitenlandse websites met tweedehands broadcast-apparatuur zullen vanuit Nederland de komende tijd zeker drukker worden bezocht. Het nieuwste kleinood van Orban, de 8500, scoorde tijdens de testdag qua luidheid net ietsjes hoger dan alle andere dozen. Desondanks is de klank van zijn illustere voorgangers -de 8100 en 8200, Orban's eerste digitale soundprocessor- nog steeds heel representatief. Het is zelfs de vraag of het kleine verschil -of in sommige ogen de betere klank van de 8200- de overstap van 8200 naar 8500, waar naar verluidt diverse Nederlandse omroepen mee worstelen, rechtvaardigt.

Stokkemasker.

Een uitgebreid technisch verslag, filmpje en een foto-impressie zijn te vinden op www.klompdenboer.nl